

МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИНИНГ ШАХС МАЪНАВИЙ ҚИЁФАСИГА ТАЪСИРИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7478158>

Санжар Авазов

*ҚарДУ ижтимоий
фанлар кафедраси ўқитувчиси*

ELSEVIER

Abstract: Ушбу мақолада бугунги куннинг долзарб муаммосига айланган ташқи меҳнат миграцияси масалалари таҳлил этилган. Замон талаби билан кўпчилик юртдошларимизнинг ташқи меҳнат мигрантларига айланиши ҳамда уларнинг ижтимоий аҳоли, муаммолари хусусида атрофлича фикр юритилган. Шунингдек, аҳоли миграциясининг ёшлар маънавиятига таъсири, Янги Ўзбекистонда миграция соҳасидаги ислохотларнинг моҳияти, миграциянинг жамиятимизда қарор топган миллий маънавий кадриятлар тизимининг трансформациясига сабаб бўлаётганлиги, ушбу соҳада мавжуд муаммолар ва уларни ечиш учун лозим бўлган вазифалар, истикболда юртимизда маънавий муҳит ва аҳоли миграциясининг ўзаро таъсирлашувини тадқиқ этиш билан боғлиқ муаммолар ҳақида фикрлар билдирилган.

Keywords:.. миграция, ташқи меҳнат миграцияси, иқтисодий фаол фуқаро, меҳнат мигрантларининг ижтимоий аҳоли, ёшлар маънавияти, маънавий муҳит, меҳнат мухожирлари.

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Received: 22-12-2022

Accepted: 22-12-2022

Published: 22-12-2022

Abstract: В данной статье анализируются вопросы внешней трудовой миграции, которая стала актуальной проблемой на сегодняшний день. Ввиду требования времени многие наши соотечественники стали иностранными трудовыми мигрантами, их социальное положение и проблемы были подробно обсуждены. А также влияние миграции населения на духовность молодежи, характер реформ в сфере миграции в Новом Узбекистане, то, что миграция является причиной трансформации сложившейся в нашем обществе национальной духовной системы ценностей, сложившейся проблемы в этой сфере и задачи, необходимые для их решения, в дальнейшем, исследуя взаимодействие духовной среды и миграции населения в нашей стране, мнения о проблемах, связанных с

Keywords:.. миграция, внешняя трудовая миграция, экономически активный гражданин, социальное положение трудовых мигрантов, духовность людей, духовная среда, трудовые мигранты.

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Received: 22-12-2022

Accepted: 22-12-2022

Published: 22-12-2022

Abstract: This article analyzes the issues of foreign labor migration, which has become an urgent problem today. Due to the demand of time, many of our compatriots have become foreign labor migrants and their social situation and problems have been thoroughly discussed. Also, the influence of population migration on the spirituality of young people, the nature of reforms in the field of migration in New Uzbekistan, the fact that migration is the cause of the transformation of the national spiritual value system established in our society, the existing problems in this area and the tasks necessary to solve them, in the future, researching the interaction of the spiritual environment and population migration in our country opinions about problems related to.

Keywords:.. migration, external labor migration, economically active citizen, social condition of labor migrants, spirituality of people, spiritual environment, labor migrants..

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Received: 22-12-2022

Accepted: 22-12-2022

Published: 22-12-2022

Оила фаровонлигининг асосини, табиийки, бирор-бир даромад манбаига эга бўлиш ташкил этади. Шу боис мулкка эгалик қилиш, касб эгаллаш ёки муносиб ҳақ тўланадиган ишли бўлиш ҳар бир одамнинг ҳаётдаги асосий мақсадларидан бири ҳисобланади. Табиий ресурслар ўзгармасдан ёки камайиб бораётган, аҳоли сони эса тобора кўпайиб бораётган бугунги замонда аксарият мамлакатларда барчанинг мулкдор бўлишининг имконияти йўқ. Шу боис бирор жойда ишлаш кўпчилик учун тирикчилик манбаига эга бўлишни англатади. Янги иш ўринларини яратиш эса ҳар қандай давлат ижтимоий сиёсатида асосий ўринлардан бирига чиқди. Айниқса, аҳолисининг 60 фоиздан кўпроғини ёшлар ташкил этадиган Ўзбекистонда ҳар йили кўплаб иш ўринларини яратиш ҳаётий заруриятдир. Ўзбекистонда ҳар йили 360-370 минг нафар ишчи кучи меҳнат бозорига кириб келаяпти. Боз устига кўпгина соҳаларда нафақа ёшига етганларга ҳам ҳоҳиши бўлса меҳнат фаолиятини давом эттиришга рухсат берилди. Демакки, ҳар йили кўп миқдорда янги иш ўринларини яратиш талаб этилмоқда. Мамлакат имкониятларидан келиб чиқиб баҳолаганда, бу жуда катта вазифа. Шу боис ишсизлик мамлакатимизда энг долзарб ижтимоий муаммога айлангани ҳеч кимга сир эмас

Иш ўринларининг етишмаслиги натижасида эса миллионлаб ватандошларимиз, асосан ёшлар яқин ва узоқ хориж юртларда меҳнат қилишяпти, яъни ташқи меҳнат мигрантларига айланишмоқда. “Бугунги кунда Ўзбекистон халқаро миқёсда асосан эмигрант яъни мигрантларни тақдим этувчи мамлакатга айланди. Статистик маълумотларга кўра, 2022 йил 1 октябрь ҳолатида мамлакатимизнинг доимий аҳолиси сони 35,8 миллион нафардан ортиқ ва меҳнатга лаёқатли ёшдаги умумий аҳолисининг деярли 8,5 фоизи, доимий ўртача аҳолининг эса деярли 5,0 фоизи ишлаш мақсадида мамлакатни қонуний тарзда тарк этган”¹⁹⁴. Мамлакатни ноқонуний йўллар билан тарк этган мигрантларнинг эса аниқ ҳисоби йўқ. “Маълумотларга кўра, 2,5 миллиондан ортиқ ўзбекистонлик меҳнат мигранти хорижда ишляпти”¹⁹⁵.

Қолаверса, таълим, даволаниш, туризм ва шахсий мақсадларда чет элга кетган, бошқа давлатда камида уч ой истиқомат қилган инсонлар ҳам мигрант сифатида тасниф қилинади.

Статистик маълумотларга кўра, хорижда меҳнат қилаётган Ўзбекистонликларнинг 80 – 85 фоизи Россияда ишляпти¹⁹⁶. Қолганлари АҚШ, Туркия, Исроил, Жанубий Корея, БАА ва Қозоғистонда меҳнат

¹⁹⁴ <https://cyberleninka.ru>).

¹⁹⁵ <https://uzanalytics.com/>

¹⁹⁶ қаранг: <https://mover.uz/> .

қилишмоқда. Шунингдек, сўнги йилларда миграция географияси тобора кенгайиб бормоқда.

Табиийки, Ўзбекистоннинг иқтисодий фаол аҳолиси сони кўпайиши баробарида иш қидириб четга чиқаётган фуқаролар сони ҳам ошиб бормоқда. Ўзбекистоннинг ҳар ўнинчи иқтисодий фаол фуқароси ҳар йили иш топиш мақсадида хорижга чиқади¹⁹⁷.

Меҳнат мигрантларининг аксарият қисмини ёшлар ташкил этади, яъни айнан куч-ғайратга тўлган кўплаб ёшларимиз четда ишлашга буюрди. Хўш, улар чет мамлакатларда қандай вазиятларга дуч келаяпти? Янгича шароит, янгича муҳит турли таъсирларга берилувчан ва яқинлари назоратидан четлашган ёшлар маънавий-ахлоқий қиёфасига қандай таъсир кўрсатаяпти?

Бир қарашда барчаси кўнгилдагидек бўлиб туюлиши мумкин. Зеро, кўпчилик меҳнат мигрантларимиз анча-мунча пул топаётгани, иқтисодий-маиший муаммоларини ҳал қилаётганини ҳеч ким инкор қилолмайди. Замонавий иморатлар, қўша-қўша машина олаётган ишнинг кўзини билладиган, қўлида хунари бор йигитларимиз ҳам талайгина. Меҳнат мигрантларимиз мамлакат иқтисодиётига анчагина фойда келтираётганини, катта миқдордаги хорижий валюта мамлакатимиз бозорига кириб келаётганини ҳаммамиз кўриб турибмиз. Шу туфайли ташқи меҳнат миграцияси кўпчилик ёшлар учун ўз иқтисодий аҳолини ўнглаб олишнинг сўнги чораси бўлиб қолаётгани ҳам бор гап.

Аммо, ушбу вазиятда яна бир муҳим жиҳатни унутмаслик керак. Яъни ташқи меҳнат миграциясининг моддий томондан ташқари маънавий томони ҳам бор. Бунга ҳозирда унчалик катта эътибор қаратилмаяпти. Бироқ кейинчалик оқибати жуда аянчли бўлиши мумкин. Зеро, ҳозирданок ўзининг айрим жиҳатларини намоён қилаётган бўлсада жуда катта маънавий ўпирилиш содир бўлаётганини бугун кўпчилик англаб етгани йўқ. Нимага асосланиб бундай деяпмиз? Ҳеч кимга сир эмас, пул топиш учун оила кучоғидан чиқиб, хорижга келиб қолган ўспирин мутлақо ўзгача шароитга, бегона муҳитга тушиб қолади. Бу ерда уни назорат қилиб, тергаб турадиган ота-она йўқ.

Албатта, ёшлар дунёқарашда ташқи таъсирларга берилувчанлик устунлик қилади. Ёшлардаги бу қизиқувчанлик уларни ҳатто уруш майдонларига ҳам етаклаётганлиги сир эмас.

“Узоқ муддатга чет элга чиқиб кетган шахслар яқин қариндошлари ва жамоатчилик назоратидан четда қолиши, ҳаёт тажрибасига эга бўлмагани ва мутассибликка мойиллиги сабабли халқаро террорчилик ташкилотларига

¹⁹⁷ Қаранг: <https://mover.uz/>.

ёлловчи кимсалар таъсирига тушиб, ҳарбий ҳаракатлар олиб борилаётган кескинлик ўчоқларидаги жангарилар сафларига қўшилиб қолмоқда¹⁹⁸.

Шу билан бирга, халқаро миграциянинг ўсиб бориши, кўплаб муаммоларни хусусан, террорчилик хавфларининг ошиши, ноқонуний миграция ва одам савдоси каби жиноятларнинг содир этилиши, миллий анъана ва кадриятларга путур етказадиган кўп маданиятли жамиятларнинг пайдо бўлиши ва бунга қарши баъзи давлатларда ирқчилик каби социал-психологик муаммоларнинг ҳам манбасига айланаётганлигини таъкидлашимиз мумкин ва бу жараёндан ҳеч қайси давлат четда қолаётгани йўқ. Хусусан, бугунги глобал миграция жараёнлари Ўзбекистонда ҳам давлат ва жамиятнинг иқтисодий, ижтимоий, маънавий, маданий, сиёсий фаолиятига бевосита ўз таъсирини ўтказмоқда. Инсонларнинг бошқа давлатлар кадриятлар тизими билан алоқага киришиши фақатгина ўзларининг тақдирига эмас, давлат ва жамиятнинг келажагига, хусусан, мамлакатдаги маънавий макон қиёфасига ҳам дахлдорлик қилмоқда Айниқса, унинг салбий таъсири ёшлар тарбиясида яққол кўзга ташланмоқда.

Мисол учун, мигрант сифатида хорижга кетган ота-онанинг фарзандлари кўпинча қариндош-уруғлар, оила аъзоларининг қарамоғида қолади. Ўзгалар қарамоғидаги бола психосоциал ва ҳиссий муаммоларга дуч келмаслигига ҳеч ким қаролат бермайди. Ота-онаси узоқ муддат чет элда бўлган болага ғамхўрлик қилишда муаммолар юзага келиши мумкин. Демак, миграция ёшларимизнинг таълимига, соғлигига ва ижтимоий ҳолатига салбий таъсир кўрсатаётти. Шунингдек, мигрант ота-оналарнинг фарзандларида депрессия ҳолатини келтириб чиқариши мумкин бўлган уй юмушлари ва унинг зиммасига юклатилган масъулият уни эрта улғайтириб қўяди. Бир сўз билан айтганда, ота-онаси узоқда бўлган ёшлар ижтимоий ҳимоя, сифатли таълим, ота-она тарбияси ва жамиятда иштирок этиш ҳуқуқларидан маҳрум бўлади. Бунинг ижтимоий оқибатларини қанчалик оғир бўлмасин тан олишимиз шарт.

Келтириш ўринлики, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенциясида болаларнинг ҳимоя қилиниш, таълим олиш, жамиятда иштирок ва мустақил қарорлар қабул қилиш каби ҳуқуқлари мавжуд. Миграция эса уларнинг бу ҳуқуқларини қаролатмай олмайди. Шахсий кузатувлар шуни кўрсатадики, миграциянинг салбий таъсири ижобий таъсиридан кўра салмоқлироқдир. Чет элдан жўнатилган пул оиланинг иқтисодий заифлигини камайтириши мумкин, бироқ ота-она қаровисиз болаларнинг маънавий-психологик фаровонлигини тўлиқ қондириш учун етарлими ёки йўқ, бу савол ҳамон очиклигича қолмоқда.

¹⁹⁸ (Ш.М.Мирзиёев, Янги Ўзбекистон стратегияси. 406- бет, Тошкент-2021).

“Ота-оналар миграция қилиб, ўз фарзандларини ташлаб кетишга мажбур бўлганларида, уларнинг фаровонлиги ва химоясига жиддий зиён етади. Таҳлиллар шуни кўрсатадики, васийлар одатда болаларни тарбиялаш ва назорат қилишнинг турли усулларидан фойдаланадилар. Болаларнинг 7 фоизга яқини жисмоний жазолардан, уч фоизи оиладаги зўравонликлардан ва 6 фоизи мактабдаги таҳқирлашлардан азият чекади. Болаларнинг учдан бир қисми ота-оналарининг миграциясидан сўнг ўз зиммаларига уй юмушлар, болаларни парвариш қилиш ва ака-ука ва опа-сингилларга ғамхўрлик қилиш билан боғлиқ бўлган кўшимча мажбуриятларни оладилар. Болаларнинг ўзлари кўшимча юмушларни ўқиш ёки ҳаётнинг бошқа соҳаларига халақит берадиган омиллар қаторига қўшмайдилар”¹⁹⁹.

Демак, таълим муассасалари, маҳалла ва кенг жамоатчилик бу масалага эътиборини қаратиши, ота-онаси меҳнат миграциясида бўлган ёшларни аниқлаш, яшаш шароитини баҳолаш ва ижтимоий хизматларга йўналтиришнинг аниқ тизимини ишлаб чиқиши жуда муҳимдир. Маҳаллаларда болаларни ижобий тарбиялаш мавзусида умумий таълим кампаниялари уюштирилиши зарур.

Хулоса қилиб айтганда, ташқи меҳнат миграциясини ҳозиргиданда фойдалироқ ва самаралироқ, юқоридаги сингари салбий оқибатларини камроқ қилишнинг фақат битта ечим бор. Бу ҳам бўлса, ўзимизда юқори даромадли иш ўринларини кўпайтириш орқали ташқи меҳнат мигрантлари сонини камайтиришга эришиш. Бугунги кунда мамлакатимизда изчил амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар, албатта келажакда бунга имкон беради.

“Муҳтарам Президентимиз илгари сўрган Ўзбекистонни янада ривожлантириш, уни ривожланган 50 та мамлакат қаторидан ўрин олишига эришиш, аҳолининг турмуш фаровонлигини юксалтириш, тадбиркорликни ривожлантириш, бандлик даражасини ошириш, таълим сифатини такомиллаштириш, камбағалликка барҳам бериш, инновацион иқтисодиётни шакллантириш борасидаги ташаббусларини ҳаётга тадбиқ этиш меҳнат миграцияси масалалари билан узвий боғлиқ”²⁰⁰.

Тараққиёт стратегияси меҳнат миграцияси муаммоларини оқилона, узоқ келажакни кўзлаб ҳал этилишини, халқаро миграцияда бўлган фуқароларимиз салоҳиятини миллий иқтисодиёт эҳтиёжларига йўналтиришни тақазо этади. Ўз навбатида, ушбу ташаббусларнинг ҳаётга тадбиқ этилиши муҳожирликда оғир шароитларда меҳнат қилаётган фуқароларимизни она юртига қайтиши учун қулай шароит, муносиб иш ҳақи билан таъминлаш учун шароит яратади. Бунинг учун аввало, меҳнат

¹⁹⁹ А.Х.Абдуллаев, Аҳоли миграциясининг ёшлар маънавиятига таъсири, <https://cyberleninka.ru>

²⁰⁰ “Мухаммедов М.М, Арабов Н.У.Ташқи меҳнат миграцияси: муаммо ва ечимлар, <https://cyberleninka.ru>

мигрантлари муаммоси Ўзбекистон ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг энг муҳим, бугунги кун ва келажак нуқтаи назаридан ўз ечимини қутаётган марказий масалаларидан бири сифатида қаралмоғи лозим. Ушбу масала давлат органлари, жамоатчилик ташкилотлари, илму-фан аҳли, кенг жамоатчилик ва ўз-ўзини бошқариш органларининг доимий диққат марказида бўлмоғи шарт.

АДАБИЁТЛАР:

- 1.Ш.М.Мирзиёев, Янги Ўзбекистон стратегияси. 406- бет, Тошкент-2021.
- 2.А.Х.Абдуллаев, Аҳоли миграциясининг ёшлар маънавиятига таъсири, <https://cyberleninka.ru>.
- 3.М.М.Мухаммедов, Н.У.Арабов, Ташқи меҳнат миграцияси: муаммо ва ечимлар, <https://cyberleninka.ru>.
- 4.<https://uzanalytics.com/>.
- 5.<https://mover.uz/> .
- 6.<https://cyberleninka.ru>.